

TO REGALUATION OF NON
FORMAL EDUCATION

With the support of the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Sadržaj

O PROJEKTU:	3
BUGARSKA.....	8
BOSNA I HERCEGOVINA	9
GRČKA	9
ITALIJA.....	9
KOSOVO	10
CRNA GORA	10
SEVERNA MAKEDONIJA	11
SRBIJA	11
SLOVENIJA	12
TURSKA	12
ALBANIJA	12
BUGARSKA.....	13
BOSNA I HERCEGOVINA	13
GRČKA	14
ITALIJA.....	14
KOSOVO.....	15
CRNA GORA	15
SEVERNA MAKEDONIJA	15
SRBIJA	16
SLOVENIJA	16
TURSKA	17
ŠTA MLADI KAŽU O NFE U SVOJOJ LOKALNOJ ZAJEDNICI:	18
PREPORUKE:	24

O PROJEKTU:

Projekat „Ambasadori neformalnog obrazovanja mladih“ počeo je sa realizacijom u novembru 2019. Projekat je okupio partnere iz 11 zemalja: Udruženje za razvoj volontiranja Novo Mesto (Novo Mesto/Slovenija), Udruženje Future Nov (Sofija / Bugarska), Kosovski centar za diplomatiju (Priština / Kosovo), Ujedinjena društva Balkana Solun / Grčka), Iouth4Societi (Tirana / Albanija), Centar za interkulturalni dijalog (Kumanovo / Severna Makedonija), Udruženje za demokratski prosperitet - Vall (Podgorica/Crna Gora), NVO IUVENTA (Šabac/Srbija), Turk Girisim ve is Dunaiasi Konfederasionu (Istanbul/Turska), TDM 2000 (Kaljari/Italija), kao i LDA Mostar, koja je i nosilac projekta.

Projekat ima za cilj da promoviše učešće u aktivnostima neformalnog obrazovanja i da promoviše važnost potvrđivanja i priznavanja kompetencija stečenih van formalnog obrazovnog okruženja korišćenjem inovativnih metodologija.

Projekat ima za cilj da istakne sve što je do sada urađeno na području zemalja učesnica, kroz aktivnosti organizovane nakon početnog sastanka u Makedoniji.

Pandemija COVID 19 je u jednom periodu zaustavila realizaciju aktivnosti, ali smo kroz entuzijazam naših partnera i motivaciju mladih nastavili sa istim čim su se stekli uslovi.

Projekat se zasniva na neformalnom obrazovanju i radi na razvoju nove metodologije „Ambasador za neformalno obrazovanje mladih“, obučениh mladih ljudi koji mogu da koriste peer-to-peer pristup pružajući svoje iskustvo da inspirišu druge mlade ljude i relevantne učesnike da bolje vrednuju i koriste NFL iskustvo.

ŠTA SMO REALIZOVALI OVIM PROJEKTOM:

Prva aktivnost kojom je projekat zvanično započeo je Kick off Meeting. Kick off sastanak je realizovan u Kumanovu, u Severnoj Makedoniji, januara 2020. Tokom početnog sastanka, partneri su imali priliku da se upoznaju, podele svoja iskustva u vezi sa NFE, kao i da zajedno rade na aktivnostima koje će biti realizovane u narednom periodu. Sastanak je iskorišćen i za bolje razumevanje projekta, razmenu zadataka i rešavanje najboljeg mogućeg modela komunikacije.

Druga aktivnost je bilo zvanično otvaranje konferencije u 11 zemalja učesnica projekta. Prema situaciji koja nas je zadesila, nisu svi učesnici organizacije imali priliku da organizuju konferenciju uživo, već su to učinili putem onlajn platformi i na taj način pozvali donosioce odluka, mlade i sve zainteresovane da se pridruže predstavljanju projekta, a sa druge strane pruže ruku i učešće u istom. Konferencije su okupile ukupno preko 500 ljudi koji su se upoznali sa samim projektom.

Nešto što je svakako privuklo veliku pažnju svih partnera je treća aktivnost, a to je istraživanje postojećih politika o priznavanju i validaciji neformalnog obrazovanja kao i katalog uspešnih priča mladih kroz neformalne aktivnosti. Veoma je zanimljivo primetiti

da uglavnom zemlje učesnice projekta nemaju razvijene politike koje priznaju NFL, ali ih kroz druge aktivnosti sprovode i priznate su u nekim drugim zakonima. Takođe, uspešne priče jedne Isidore, Andrijane, Miloša, Anđele, Ivana, Ane, Melise, Janisa dale su zadovoljstvo i motivaciju mladima da se prijave za projekat i tako daju svoj skromni doprinos boljem razumevanju sveta NFL.

Nešto što su svi čekali i nešto što je nastavak projekta podrazumevao je Omladinska razmena u Kaljariju, Italija, prvog avgusta 2021. Razmenu su organizovale organizacije TDM 2000 koje su i partneri u samom projektu. Razmena je okupila oko 25 mladih ljudi iz 11 zemalja sa ciljem razmene ideja, mišljenja, informacija o NFL. Tokom razmene, mladi su imali priliku da nauče šta je NFE i saznaju o metodama prepoznavanja i validacije NFL u Evropi i kako mladi mogu da doprinesu promociji NFL u zemljama članicama projekta. Ova obuka je poslužila i za stvaranje mreže mladih ambasadora koji će u budućnosti biti deo projekta u svojoj zemlji.

Jedna od najzanimljivijih aktivnosti bila je Job shadowing gde je po jedna mlada osoba iz svake zemlje odlazila u drugu državu na period od 3 nedelje, sa ciljem da se „prati” rad organizacije na terenu i daju sugestije za buduće aktivnosti . Ovo je dodatno obogatilo njihovo putovanje, iskustvo i pomoglo im da nauče nove stvari i upoznaju novu kulturu. Do sada je obavljeno 11 razmena poslova, tako da je Elsa bila u Istanbulu, Melisa u Solunu, Danijela u Mostaru, Natalija u Novom Mestu, Greta u Podgorici, Kamila u Kaljariju, Anđela u Kumanovu, Sena u Šapcu... O njima možete pročitati iskustvo na FB stranici: <https://www.facebook.com/IAMNFL>

U novembru 2021. godine u Mostaru je organizovan srednjoročni evaluacioni sastanak s ciljem praćenja projekta o tekućim aktivnostima i praćenja kvaliteta i organizacije ostalih. Istovremeno je organizovan još jedna razmena koja je okupila oko 25 učesnika. Na trening kursu su mladi ambasadori preneli svoja iskustva o praćenju poslova, govorili o NFO, istraživanju koje je urađeno, a kao vrhunac napravili plan za narednu aktivnost koja će biti organizovana u 11 zemalja od strane učesnika projekta I biće lokalni info punktovi i lokalne radionice.

U svakoj zemlji, lokalni partneri su zajedno sa Mladim ambasadorima otvorili lokalne info punktove na kojima su mladi mogli da se informišu o svemu u vezi sa NFO. Ovo, učešće na konferenciji u okviru otvaranja lokalnog info punkta uzeli su različiti akteri, mladi ljudi, kompanije, institucije, organizacije koje se bave ovom temom ili planiraju da se njome bave u budućnosti.

Lokalne akcije okupile su više od hiljadu ljudi u 11 zemalja. U svakoj zemlji realizovane su po 4 radionice, sa ciljem da se garantuje veće učešće javnosti, kao i da se dopre do više ruralnih područja u kojima su ideje neformalnog učenja obično manje poznate. Na kreiranju radionica i realizaciji radili su i sami omladinski ambasadori. U 4 različite radionice, morali su da uključe različite zainteresovane strane: pružaoce obrazovanja (škola/univerzitet), lokalne institucije i kompanije. Radionice su takođe poslužile za odabir učesnika za Omladinsku razmenu u Istanbulu.

Poslednja razmena u okviru projekta realizovana je u Istanbulu, koja je okupila oko 55 učesnika. Učesnici razmene bili su mladi ljudi koji ranije nisu bili direktno uključeni u projekat. Većina mladih učesnika je prvi put putem ove razmene imala kontakt sa neformalnim obrazovanjem.

Ono što je u toku i na čemu se trenutno radi je izrada NFL politike priznavanja i validacije. Nakon prikupljanja ideja mladih iz lokalnih aktivnosti, mladi ambasadori su dali dodatni doprinos svojim idejama u vezi sa priznavanjem i validacijom NFL-a.

POLITIKE PRIZNAVANJA I VALIDACIJA NFL-a U ZEMLJAMA UČESNICIMA U PROJEKTU:

Prethodna publikacija nastala kroz projekat Mladi ambasadori dala je pregled činjeničnog stanja zemalja učesnica u projektu.

Da podsetimo, EU i Savet Evrope definišu neformalno obrazovanje kao svrsishodno i dobrovoljno obrazovanje koje se odvija u različitim okruženjima i situacijama, za koje obuka i učenje nisu nužno jedina ili glavna delatnost.

Validacija neformalnog obrazovanja i priznavanje u zemljama koje su članice projekta suštinski ne postoje.

ALBANIJA

U Albaniji ne postoji poseban zakon o neformalnom obrazovanju, ali je pokriven kao deo različitih nacionalnih strategija za obrazovanje civilnog društva za Akcioni plan 2015-2020.

Zakon br. 75/2019 „O mladima“ definiše neformalno obrazovanje mladih kao svaku aktivnost organizovanu i prilagođenu mladima, van sistema formalnog obrazovanja, zasnovanu na potrebama i interesovanjima mladih, principima volonterizma i aktivnog učešća mladih u procesima učenja za razvoj ličnih potencijala, aktivno učešće u društvu i pristup tržištu rada.

Članom 7. ovog zakona propisano je da jedinice lokalne samouprave razvijaju i sprovode lokalne politike u oblasti mladih, a odgovorne su za: unapređenje volontiranja mladih i njihovog neformalnog obrazovanja i dr.

Član 14. Omladinski rad ostvaruje se angažovanjem i aktiviranjem mladih u aktivnostima koje odražavaju njihove potrebe, interesovanja, ideje i iskustva. Kroz ovaj proces neformalnog učenja mladi ljudi stiču znanja, veštine, vrednosti i stavove potrebne za lični razvoj, društvenu integraciju i aktivno građanstvo.

BUGARSKA

U Bugarskoj je zanimanje omladinskog radnika regulisano Zakonom o mladima (2012), u čijem tekstu se navodi da se radi o punoletnoj osobi koja je prošla posebnu obuku za rad sa mladima. Nacionalna strategija za mlade (2012-2020) posmatra omladinske radnike kao primarni resurs za postizanje ciljeva omladinske politike, opisujući ih kao „specijaliste koji igraju ključnu ulogu u ličnom, društvenom i ekonomskom razvoju i osnaživanju mladih“. Kasnije je uveden u Nacionalnu klasifikaciju zanimanja i položaja u Bugarskoj.

Ukratko, profesija omladinskog radnika je zakonski priznata u Bugarskoj, ali ono što se generalno podrazumeva pod „omladinskim radnikom“ je „socijalni radnik“, što je malo drugačije. Jedna suštinska razlika je u tome što su u omladinskom radu mladi ljudi glavni fokus

i postoje dobre mogućnosti za preventivni rad, dok su u socijalnom radu mladi češće na marginalnim pozicijama.

BOSNA I HERCEGOVINA

Sertifikacija – podrazumeva objavljivanje relevantnih obrazovnih dokumenata koji potvrđuju da su ishodi učenja i veštine koje je lice steklo kroz formalno ili neformalno obrazovanje verifikovane i potvrđene od strane nadležnih organa, u skladu sa unapred utvrđenim kriterijumima i standardima. Nakon završenih programa formalnog obrazovanja odraslih: osnovnog i srednjeg obrazovanja ili njihovih pojedinačnih delova, i obuke i prekvalifikacije, polaznicima se izdaju javne isprave – svedočanstva i diplome koje imaju isti važenje kao da su stečene tokom redovnog školovanja ili javna uverenja koja važe na završenim programima obuke.

Obrazovanje odraslih, kao i izdavanje dokumenata stečenih položenim majstorskim ispitom regulisani su propisima iz oblasti obrazovanja odraslih i/ili propisima o zanatstvu.

GRČKA

Trenutno ne postoji sveobuhvatan nacionalni okvir za priznavanje neformalnog obrazovanja u Grčkoj. Pravni okvir zasnovan na zajedničkim principima za formalno obrazovanje i obuku odraslih još uvek nije uspostavljen, a alati za dokumentovanje znanja, veština i kompetencija stečenih kroz neformalno obrazovanje i učenje nisu sistematski razvijeni. Obrazovanje koje se pruža u organizovanom obrazovnom kontekstu van sistema formalnog obrazovanja može dovesti do sticanja nacionalno priznatih sertifikata. Uključuje stručno osposobljavanje, doživotno učenje i opšte obrazovanje odraslih. Ima za cilj da unapredi niz veština i kompetencija, da razvije svest u društvu, da pomogne pojedincima da donose odluke i da izgrade samopouzdanje. Neformalno obrazovanje takođe treba da bude dobrovoljno i dostupno svima kako bi se nastavili sa razvojem projekata za takve ranjive grupe. S druge strane, da bi se bolje razumeo razvoj priznavanja neformalnog obrazovanja u Grčkoj, važno je istaći definicije koje se koriste u zemlji u vezi sa neformalnim učenjem u poređenju sa onom datom u Preporuci Saveta iz 2012. priznavanje neformalnog obrazovanja. Neformalno obrazovanje nema istu definiciju u Grčkoj kao u drugim zemljama.

U skladu sa grčkim zakonom (Zakon 3879/2010), neformalno obrazovanje obuhvata:

- Početna stručna obuka;
- Kontinuirano stručno usavršavanje;
- Opšte obrazovanje odraslih;
- Pripravnički razred, koji je četvrta godina nakon završene srednje stručne škole;

ITALIJA

Zakon br. 92/2012 o reformi tržišta rada daje zvaničnu definiciju celoživotnog učenja: „izraz doživotno učenje odnosi se na sve aktivnosti učenja koje se formalno, neformalno i neformalno sprovede tokom

života s ciljem poboljšanja znanja, vještina i kompetencija u ličnim, građanskim, socijalnim i/ili perspektivama zapošljavanja”.

Neformalno učenje je namerno odabrano učenje koje se odvija van sistema formalnog obrazovanja i obuke. Održava se u svakoj organizaciji u svrhu obrazovanja i obuke, takođe u dobrovoljnim telima, nacionalnim organizacijama državne službe, privatnim organizacijama društvenog sektora ili kompanijama.

Informalno učenje se odnosi na aktivnosti koje se sprovode u svakodnevnom životu, na poslu, kod kuće i u slobodno vreme, čak i bez namernih izbora.

Štaviše, isti zakon predviđa uspostavljanje nacionalnog javnog sistema za sertifikaciju kompetencija na osnovu minimalnih standarda usluga i uniformi širom zemlje.

„Sertifikati koji se mogu sertifikovati“ su strukturirana kombinacija znanja i veština prepoznatljivih kao formativni krediti kroz posebnu proceduru za validaciju neformalnog i informalnog učenja. Sertifikacija kompetencija je definisana kao javni rad koji obezbeđuje transparentnost učenja i priznavanja, u skladu sa ciljevima koje je postavila Evropska unija. Sertifikacija, diploma ili kvalifikacija formalno potvrđuje da je ocenjivanje i validaciju izvršila javna ustanova ili ovlašćeno lice.

KOSOVO

Kosovo je razvilo nacionalni regulatorni okvir koji je usklađen i usklađen sa Preporukom Saveta o validaciji neformalnog i informalnog učenja. Glavna politika i pravni okvir koji je na snazi i sekundarno zakonodavstvo se primenjuje od 2019. Regulatorni okvir pokriva i visoko obrazovanje (VO) i stručno obrazovanje i obuku (VET), uključujući i početno i kontinuirano stručno obrazovanje, ali ne i opšte obrazovanje.

Aranžmani za validaciju su povezani sa Kosovskim okvirom kvalifikacija (KOK) i samo kvalifikacije odobrene i registrovane u KKO-u mogu se dodeliti validacijom prethodnog učenja. Ishodi učenja su referentne tačke za validaciju, omogućavajući sticanje delimičnih ili potpunih kvalifikacija kroz validaciju prethodnog učenja.

Proces validacije se sastoji od četiri faze:

- Identifikacija;
- Dokumentacija;
- Procena;
- Sertifikacija ishoda učenja.

Sve ovo je podržano smernicama i savetovanjem od strane praktičara za validaciju, kao što su koordinatori, mentori i interni i eksterni procenitelji. Međutim, učešće socijalnih partnera je veoma slabo i kombinovano sa slabom posvećenošću vlade da oslobodi resurse za dodatno osoblje NAK-a ostaje najveći izazov za efikasno sprovođenje procesa u budućnosti.

CRNA GORA

Zakon o državnim stručnim kvalifikacijama omogućava pojedincima da steknu državno priznatu stručnu kvalifikaciju na različite načine:

završavanje modula kada je javno važeći obrazovni program zasnovan na više profesionalnih standarda;

- proveru znanja, veština i kompetencija nakon završenog programa obrazovanja odraslih u skladu sa ispitnim katalogom;
- proverom znanja, veština i kompetencija direktno u skladu sa ispitnim katalogom.

Obrazovni programi čiji završetak vodi do sticanja kvalifikacija na nivou obrazovanja zasnovani su na više profesionalnih standarda. Profesionalna kvalifikacija se zasniva na jedinstvenom profesionalnom standardu. Ukoliko je obrazovni program modulisan, moguće je sticanje stručne kvalifikacije završetkom određenog modula na osnovu standarda zanimanja. Tako modularizovani programi stručnog obrazovanja omogućavaju onima koji su napustili školovanje, odraslima koji žele postepeno da steknu stepen obrazovanja ili učenicima sa posebnim obrazovnim potrebama da steknu stručnu kvalifikaciju za jedan deo programa (modula).

Kada govorimo o Zakonu o neformalnom obrazovanju, ne postoji poseban, ali se kroz Zakon o mladima vidi da neformalno obrazovanje ima veliki uticaj na mlade.

SEVERNA MAKEDONIJA

Jedina strategija koja pominje neformalno obrazovanje u Severnoj Makedoniji je Nacionalna strategija za mlade (2016-2025). Tačnije, u ovoj strategiji se jednim od glavnih ciljeva smatra: „Prilagoditi pravni okvir neformalnog obrazovanja u skladu sa prirodom omladinskog sektora i kroz široku primenu standarda EU“.

Nekoliko mera je navedeno u okviru ovog cilja:

- Proširiti kriterijume za državno akreditovane pružaoce neformalnog obrazovanja primenom evropskih preporuka i smernica o identifikaciji i akreditaciji neformalnog obrazovanja, uzimajući u obzir specifičnosti sektora mladih.
- Akreditacija omladinskih organizacija i drugih organizacija civilnog društva koje pružaju neformalno obrazovanje.
- Prepoznavanje, uporedivost i transfer veština i znanja korišćenjem mehanizama sličnih Europass-u.
- Redovno istraživanje društvenog i ekonomskog uticaja neformalnog obrazovanja.
- Podrška unapređenju kvaliteta u pružanju neformalnog obrazovanja.
- Dalje promovisati koncept neformalnog obrazovanja među ostalim društvenim partnerima, posebno ekonomskim operaterima, u smislu prepoznavanja stečenih veština i kompetencija.

SRBIJA

Uprkos činjenici da je Nacionalna asocijacija omladinskih radnika (NAPOR) razvila nastavni plan i program za različite nivoe obrazovanja u omladinskom radu, NFL je i dalje samo mali deo Nacionalnog zakona o mladima u definiciji omladinskog rada. U 2022. godini sledi velika revizija Nacionalne strategije za mlade i Zakona o mladima, gde planiraju da preciziraju drugačiji cilj strategije (konkretno samo za omladinski rad) i precizno definišu gde bi omladinski radnici mogli da rade, tako da bi NFL standardi trebalo da budu poznati.

Na Skupštini NAPOR-a 29. januara 2022. bilo je planova za budućnost o razvoju i afirmaciji zanimanja u okviru omladinskih klubova i omladinskih centara, obrazovnog procesa koji će biti akreditovan od strane nacionalnih institucija, sertifikata i diploma.

SLOVENIJA

Neformalno učenje odgovara na potrebu da se uzmu u obzir sposobnosti i veštine stečene tokom života bez potrebe za diplomom koja to dokazuje. Doživotno učenje je neophodno kao rezultat nebrojenih promena sa kojima se suočavamo, brojnih zahteva društvenog konteksta (kulturnog, ekonomskog, itd.). Vreme kada je obrazovanje bilo sinonim za školovanje je zaostalo, jer obrazovanje oživljava iz dimenzije cjeloživotnog učenja, postajući ključni element za razvoj sadašnjih društava, treninga i društava znanja.

U Sloveniji, od uključivanja učenika u školski život, formalno i regulisano obrazovanje u učionici postalo je kompatibilno sa drugim aktivnostima neformalnog obrazovanja, kao što su one vezane za sport, kulturu i slobodno vreme. Kako u obrazovanju odojčadi i osnovnog obrazovanja, tako i u aktivnostima neformalnog obrazovanja, koriste se različite metodologije i visoko participativne aktivnosti, gde je učenik glavni akter i u saradnji sa svojim drugovima iz razreda postepeno ostvaruje samoobrazovanje i sazreva kroz procese učenja. Stoga, kada dođu u adolescenciju, imaju široku pozadinu u korišćenju ovih tehnika razvijenih u oblasti obrazovanja i njihov pozitivan doprinos nastavnom procesu. Kada su u pitanju aktivnosti koje praktikuju dobrovoljno i van nastave, učenici pokazuju pozitivniju predispoziciju i generalno postižu veoma zadovoljavajuće rezultate sa obrazovnog stanovišta.

TURSKA

Metode neformalnog učenja u Turskoj se generalno definišu kao doživotno učenje. Prepoznate su u svrhu pružanja stručnih kurseva ili obuke za žene. Međutim, metode neformalnog učenja bazirane u Evropskoj uniji omogućavaju ljudima svih uzrasta da se specijalizuju za određeni predmet i da se kvalifikuju za međunarodno priznati sertifikat. Istovremeno, pomaže da se napravi razlika u društvu, bolje internalizuje pitanje i omogućava im da se slobodno izraze u procesima donošenja odluka. Ova tehnika, koja pomaže svakom pojedincu da uči, bez obzira na godine, omogućava subjektu da bude izdržljiviji i da uči razmenom iskustava. Česta upotreba ovih metoda od strane lokalnih, nacionalnih i međunarodnih organizacija i nevladinih organizacija daje veliki doprinos mladima.

SARADNJA SA VLADOM U OBLASTI NEFORMALNOG OBRAZOVANJA:

ALBANIJA

U Albaniji, koja je izabrana za Omladinsku prestonicu, trenutno se organizuju okrugli stolovi i druge zajedničke akcije kako bi se priznalo da je NFL veoma težak zadatak jer postoji ogroman jaz kada je u pitanju saradnja između organizacija civilnog društva i vlade.

Albanska vlada je trenutno preduzela neke korake u politikama razvoja mladih, ali mnogo više treba da se uradi na strategiji koja takođe postoji, kao i na priznavanju sertifikata datih u oblasti neformalnog obrazovanja. Albanska vlada je preduzela neke korake u razvojnim politikama za mlade, ali bez podrške organizacija civilnog društva i onih koji na tome rade dugi niz godina, oni nikada ne mogu da dobiju prave i konkretne rezultate koji su svima potrebni.

BUGARSKA

U Bugarskoj, međunarodno istraživanje PISA iz 2019. godine pokazuje da 47 odsto učenika devetog razreda ne pokriva minimalni nivo pismenosti, što znači da skoro polovina njih ne razume pročitano. U tom smislu, neformalno obrazovanje se vidi kao dugo očekivani spasilac koji će nadoknaditi praznine i deficite formalnog obrazovanja.

Neki od koraka preduzetih za rešavanje ovih problema su:

- AKT Narodne biblioteke (Zakon o narodnim čitalištima) reguliše mogućnosti za neformalno obrazovanje dece i odraslih.
- Ministarstvo prosvete i nauke realizovalo projekat – „Kreiranje sistema za identifikaciju i prepoznavanje neformalno stečenih znanja, veština i kompetencija“. (2012-2014);
- Pravilnik o uslovima i postupku vrednovanja stručnih znanja, veština i kompetencija stečenih neformalnim učenjem ili samoobrazovanjem;
- Fondacija Učenje za Bugarsku – kreira program koji priprema, obučava i podržava nove nastavnike u bugarskom školskom sistemu. Neformalno, fondacija nastoji da pripremi nastavnike za rad u najtežim školama – gde učenicima nedostaje funkcionalna pismenost.

BOSNA I HERCEGOVINA

Neformalno obrazovanje je usko povezano sa konceptom društvene jednakosti, odnosno davanja jednakih mogućnosti svima. Važno je istaći da postoje razlike u pristupu formalnom obrazovanju žena i muškaraca, posebno onih koji dolaze iz ruralnih sredina. Različiti tretman se ogleda pre svega u oblasti obrazovanja i zapošljavanja, a upravo neformalno obrazovanje ima za cilj da smanji ovaj jaz i pomogne ostvarivanju života i zaposlenja u urbanim i ruralnim sredinama. U Bosni i Hercegovini postoji opšti problem koji se ogleda u tome što obrazovni sistem nije prilagođen potrebama tržišta. Ovaj problem se ogleda i u marginalizaciji neformalnog obrazovanja odraslih. "

Neke analize i istraživanja ukazala su na probleme koji postoje u oblasti neformalnog obrazovanja u Bosni i Hercegovini:

- mali procenat diploma i sertifikata koje organizacije neformalnog obrazovanja izdaju svojim uspešnim studentima, a koje se priznaju;
- neformalno obrazovanje nije dovoljno razvijeno da bi zadovoljilo potrebe modernog tržišta rada;
- strateško planiranje u neformalnom obrazovanju je nedovoljno, što je uzrok nedefinisanog i neplanskog funkcionisanja.

GRČKA

Kada govorimo o Grčkoj i saradnji sa Vladom, situacija je manje-više ista kao u većini zemalja.

- Prema zakonu 4763/2020, neformalno obrazovanje se odnosi na učenje uz neku vrstu podrške učenju koja se materijalizuje kroz planirane aktivnosti u smislu kognitivnih ciljeva i vremena koje je na raspolaganju za učenje. Može se odnositi na programe koji se odnose na profesionalne veštine, pismenost odraslih kao i na osnovno obrazovanje za rano napuštanje škole.
- Prema zakonu 4115/13, EOPPEP, EOPPEP je nacionalno telo za akreditaciju ulaznih i izlaznih vrednosti za neformalno obrazovanje i neformalno učenje. EOPPEP funkcioniše kao nacionalna struktura za evropske mreže koje upravljaju pitanjima kvalifikacija i evropskim alatima za transparentnost i mobilnost.

EOPPEP razvija i implementira sveobuhvatne nacionalne sisteme za akreditaciju neformalnog i informalnog učenja i pruža naučnu i tehničku podršku u dizajniranju i implementaciji nacionalnih politika karijernog vođenja, kao i pružanju takvih usluga u Grčkoj. EOPPEP ima za cilj da obezbedi kvalitet u:

- a) inputi: akreditovani pružaoci usluga koji sprovode programe stručnog obrazovanja, razvijene prema akreditovanim standardima i specifikacijama, na osnovu akreditovanih profila zanimanja, zapošljavaju akreditovane trenere odraslih, uz pomoć akreditovanih stručnjaka usluga podrške za socijalno ugrožene grupe;
- b) ishodi učenja: akreditovana znanja, veštine i kompetencije stečene kroz neformalno i informalno učenje i sertifikaciju kvalifikacija;
- c) usluge profesionalnog vođenja i savetovanja: održive usluge i alati za podršku građanima svih uzrasta, kao i obrazovne informacije u skladu sa najnovijim IKT aplikacijama.

Što se tiče validacije neformalnog učenja predviđenog u strukturama predstavljenim u ovom poglavlju, Zakon 4763/2020 predviđa validaciju DKVM obrazovnih programa od strane EOPPEP, kao i validaciju KDVM ishoda učenja.

ITALIJA

U Italiji je saradnja sa Vladom malo komplikovana, pogotovo što u oblasti NFO vlada omogućava fleksibilnost različitim regionima da imaju sopstvenu strategiju o ovim temama.

Region Sardinije ima svoju strategiju o NFE. U našem slučaju smo o tome govorili nekoliko puta, a trenutno postoji sistem sertifikacije kompetencija, koji je veoma komplikovan i definitivno nije prilagođen trenutnim potrebama i situacijama.

U svakom slučaju, u stalnom smo razgovoru sa regionalnim institucijama da zajedno radimo na prepoznavanju omladinskog rada i ličnosti omladinskog radnika, kao i značaja akcija mobilnosti. Ono što je veoma važno jeste da postoji veoma dobra saradnja sa Univerzitetom Sardinije. Potpisan je Protokol za priznavanje kredita kroz učešće u aktivnostima neformalnog učenja u inostranstvu.

Činjenica je da omladinski rad nije pravno priznat u Italiji. Na regionalnom nivou postoji mogućnost da se napravi lista omladinskih radnika koja bi uključivala relevantne veštine, kao i uslove koje bi morali da ispune da bi bili na listi omladinskih radnika.

Takođe, na nacionalnom nivou se dešavaju različite stvari: da pomenemo jednu, Italijanska omladinska NS zajedno sa Univerzitetom u Napulju Federiko II kreirala je prvu master diplomu za omladinske radnike, što znači da postoji ideja da se ova uloga dalje prepoznaje na nacionalnom nivou ili bar da se izgrade kapaciteti ljudi na ovim prostorima.

KOSOVO

S obzirom da Kosovo ima razvijen nacionalni regulatorni okvir koji je u skladu sa preporukama Saveta za priznavanje neformalnog obrazovanja, postoji dobra saradnja sa Vladom. Vlada želi da da nemerljiv doprinos razvoju omladinskih politika, posebno u razvoju neformalnog obrazovanja i volontiranja. U svakoj zemlji Zapadnog Balkana treba da radimo na razvoju što kvalitetnijeg obrazovanja.

Ono što je prioritet u budućnosti jeste da kroz niz poziva za mlade koji će postojati, direktno tražimo podršku Vlade, kako bismo se zajedno sa mladima uključili u razvoj omladinskih politika.

CRNA GORA

Saradnja sa Vladom postoji u segmentu podrške neformalnim aktivnostima na različite načine. Organizuju se okrugli stolovi, učestvuju na događajima koji su usko vezani za ovu tematiku, radne grupe u vezi sa Zakonom o mladima, Garancijama za mlade, Zakonom o volontiranju.

Ovo je jedan od načina na koji postoji saradnja. Omladinski radnik, kao što je slučaj u nekim zemljama u regionu, ne postoji kao predprofesionalni angažman. U postojećim zakonima ima dosta rupa koje treba menjati. U Crnoj Gori više ne postoji Ministarstvo za omladinu, već Uprava za sport i omladinu, kakva je postojala pre nekoliko godina. Veliki problem u Crnoj Gori je sam kvalitet obrazovanja. Organizacije civilnog društva imaju veliki kapacitet kada je u pitanju ova oblast. Iz tog razloga potrebna je bolja saradnja između dva sektora kako bi se zajednički došlo do boljeg i zajedničkog rešenja.

SEVERNA MAKEDONIJA

U Severnoj Makedoniji bilo je pokušaja saradnje sa vladom kako bi se došlo do rešenja, ali ništa nije bilo uspešno.

U poslednjih nekoliko godina doneli smo Zakon o učešću mladih i omladinskim politikama u Severnoj Makedoniji, koji kaže da svaka opština u Severnoj Makedoniji treba da otvori omladinski centar.

Tako je 2021. godine raspisan poziv za obuku omladinskih radnika za dobijanje sertifikata. Na ovoj obuci je sertifikovano ukupno 14 omladinskih radnika. Ovi sertifikovani omladinski radnici imaju priliku da rade u omladinskim centrima koje će opštine otvoriti.

Ove godine biće održana još jedna obuka za omladinske radnike. Štaviše, nekada je na jednom univerzitetu postojala generacija koja je studirala i omladinski rad, ali je nepoznat broj studenata koji su studirali taj program.

SRBIJA

Sama organizacija je implementirala mnoge međunarodne i nacionalne projekte koji su inkorporirali različite metode i prakse NFL-a u specifičnim radnim sredinama za mlade. Uglavnom su postojale organizovane radne grupe koje je formiralo Ministarstvo omladine i sporta u kojima su organizacije mogle da učestvuju u procesima donošenja odluka u vezi sa priznavanjem NFL (2015. i sada 2022.). Isto je i kada su lokalni akcioni planovi revidirani u različitim zajednicama, ali problem je što nemaju sve lokalne opštine lokalne akcione planove za mlade, pa čak ni lokalne kancelarije za mlade. Na primer, Novi Sad, druga po veličini prestonica u Srbiji, ima lokalni akcioni plan za mlade, ali nije imala lokalnu kancelariju za mlade više od 5 godina, tako da postoje neslaganja oko geografije, razvoja politike i aktivnosti mladih.

Prema najnovijim podacima otkrivenim na Godišnjoj skupštini NAPOR-a (januar 2022.), postoji više od 200 NAPOR sertifikovanih omladinskih radnika i omladinskih lidera i više od 450 sertifikovanih omladinskih radnika na prethodnim univerzitetskim kursevima. akreditovani su od strane Univerziteta Jonkoping u Švedskoj, a implementiraju PRONI Institut za socijalno obrazovanje i Centar za omladinski rad u Novom Sadu, Srbija).

Većina omladinskih radnika, zbog sistema i njegove inherentne političke atmosfere koja ga ne podržava, napušta karijere omladinskih radnika i menja zanimanja koja su popularnija i traženija na tržištu rada.

SLOVENIJA

Svake godine u Sloveniji je vrednovanje znanja, veština i kompetencija odraslih, stečenih kroz neformalno i informalno učenje, od sve većeg značaja za pojedinca i društvo. U 2007. godini, pod pokroviteljstvom Ministarstva prosvete i sporta, pripremljena je Strategija celoživotnog učenja, kojom su definisane glavne mere koje treba sprovesti u cilju implementacije koncepta i strategije celoživotnog učenja u našim uslovima života, rada i obrazovanja (Ministarstvo obrazovanja i sporta, 2007).

U Sloveniji su se u protekle dve decenije održavale stručne debate sa akcentom na identifikaciji i priznavanju neformalno stečenog znanja, devedesetih godina ove debate postaju sve glasnije, a prve inicijative su formalizovane 2000. godine uspostavljanjem sistema verifikacije i vrednovanje o nacionalnim stručnim kvalifikacijama koje omogućava sticanje

stručne kvalifikacije na osnovu pokazanog i dokazanog znanja, veština i kompetencija koje su pojedinci stekli van sistema formalnog obrazovanja, najčešće kroz radno iskustvo.

Prva mera koja je uvela priznavanje i vrednovanje neformalno i neformalno stečenih znanja u praksi u Sloveniji bila je uspostavljanje sistema verifikacije i sertifikacije nacionalnih profesionalnih kvalifikacija (u daljem tekstu NPK), propisanog Zakonom o nacionalnim stručnim kvalifikacijama iz 2000. godine.

NPK sistem omogućava pojedincima da na osnovu (radnog) iskustva steknu nacionalnu stručnu kvalifikaciju (stekne struku, a ne diplomu), koju verifikuje određena stručna komisija. Omogućava vrednovanje znanja, veština i kompetencija stečenih van formalnog školskog sistema identifikacijom, evidentiranjem i vrednovanjem uz važeći dokument, sertifikat. Kako je proces sertifikacije brži od procesa formalnog obrazovanja, to omogućava brzo prilagođavanje promenama na tržištu rada, kao i veću fleksibilnost i zapošljivost pojedinaca. NPC sistem koristi neformalno i neformalno stečeno znanje, posebno iz oblasti tržišta rada i zapošljavanja.

U Sloveniji su uspostavljena dva zakonski uređena puta ili dve osnovne namene za priznavanje neformalno stečenog znanja, za:

- dalje uključivanje u formalno obrazovanje (nastavak prekinutog obrazovanja ili nastavak na višem nivou, promena smera obrazovanja i sl.), i za
- priznavanje stručnih kvalifikacija (sistem nacionalnih stručnih kvalifikacija) na tržištu rada.

TURSKA

Obim neformalnog doživotnog učenja u Turskoj sprovodi Ministarstvo nacionalnog obrazovanja. Obuke organizuju Centri za javno obrazovanje, koji su i pri Ministarstvu, kako bi deca, mladi i odrasli stekli znanja i veštine. Ove obuke organizuju specijalizovani treneri.

Principi neformalnog obrazovanja koje je usvojila država u Turskoj su sledeći:

- a) Pristupačnost;
- b) Relevantnost;
- c) Kontinuitet;
- d) Važnost;
- e) Planiranje;
- f) Otvorenost za inovacije i razvoj;
- g) Volontiranje;
- h) Obrazovanje;
- i) Doživotno učenje;
- j) Nauka i integritet;
- k) Saradnja i koordinacija;

Uprkos sistematskom obezbeđivanju tako široke pokrivenosti neformalnog obrazovanja u Turskoj, deo koji obavljaju nevladine organizacije i omladinski rad još uvek nije pravno priznat. Međutim, postoje problemi u njihovom profesionalnom priznavanju, uključujući i državne trenere, a socijalna prava nisu dovoljno razvijena.

Iako se omladinski rad u Turskoj povećava iz dana u dan, država još uvek ne priznaje omladinske radnike. Međutim, javnosti nedostaju informacije o definiciji omladinskog radnika. U stvari, ova

definicija se često poredi sa omladinskim liderima koji rade u okviru Ministarstva omladine i sporta. U stvari, većina ljudi omladinskog radnika čak i ne vidi kao profesiju.

Može se čak tvrditi da „volontiranje“ na terenu stvara prepreku za priznavanje omladinskog rada kao profesije, u turskim uslovima. Pa ipak, u saradnji sa Vladom treba uraditi još mnogo toga kako bi omladinski radnik stekao profesionalno priznanje.

ŠTA MLADI KAŽU O NFE U SVOJOJ LOKALNOJ ZAJEDNICI:

Mladi kao pokretači promena u društvu dali su svoj osvrt na temu kroz lokalne aktivnosti, što nam je dalo dodatnu povratnu informaciju da ih predložimo kao preporuke.

U Albaniji, mladi veruju da je NFL najefikasniji način učenja jer se u velikoj meri razlikuje od tradicionalnog učenja koje koriste u formalnom sistemu. Mladi bi želeli da budu prisutniji u aktivnostima koje uključuju NFL i žele da vide da NFL može biti pristupačnija i samim mladim ljudima.

U Bugarskoj, u današnjoj situaciji, gde su mladi ljudi, nastavnici, omladinski radnici često iscrpljeni digitalnom tranzicijom, mladi ljudi češće vide aktivnosti NFL-a kao dodatne zamorne zadatke.

Mladi takođe vide NFL kao sve što je van školskog programa: onlajn kursevi, vannastavne aktivnosti, sportski programi, edukativni kursevi, seminari, itd. U zavisnosti od vrste aktivnosti, mladi ljudi mogu da misle o NFL kao nečem zabavnom i korisnom, ili , kao što je gore pomenuto, kao nešto zamorno i dosadno.

U Bosni i Hercegovini mladi ljudi definišu NFL kao alat koji im pomaže da se poboljšaju izvan školskog sistema. Mnoge organizacije pružaju mogućnosti za NFL, ali s druge strane, sjajno vreme koje je škola provela jednostavno im ne dozvoljava da se posvete NFL

koliko bi oni želeli. Ono što definitivno predstavlja kolaps je da je potrebna bolja saradnja između vladai organizacija civilnog društva.

U Grčkoj mladi ljudi definišu NFL kao alternativni/komplementarni oblik formalnog obrazovanja, kroz koji stiču radno iskustvo putujući u drugu zemlju, razvijajući veštine stranih jezika i učestvujući u volonterskom radu kako bi doprineli društvu. To su ljudi koji su zainteresovani za kontinuirano učenje, unapređenje svojih veština i kompetencija. U okruženju koje se stalno razvija, povećanje znanja se dešava eksponencijalnim tempom, a zahtevi tržišta rada se stalno menjaju. Stoga su obuka i dalje obrazovanje stalni prioritet za današnjeg omladinskog radnika.

U Italiji, mladi ljudi definišu NFL kao zabavan način učenja na osnovu iskustva, a ne teorije. Obično ga povezuju sa međunarodnom saradnjom, putovanjima i interkulturalnim učenjem jer su to najčešće navikli da vide u okviru Erasmus+ ili sličnih programa. Često ne postoji razlika između neformalnog i informalnog učenja. Metodologija neformalnog obrazovanja i neformalnog učenja koje iz njega proizilazi je nešto relevantno za život, ali i za razvoj tržišta rada. Mladima je zanimljivije, angažovanije, kroz njega se lakše povezuju i uče i korisnije. Neke od transversalnih veština razvijenih kroz njega ne mogu se naučiti na isti način kao drugi pristupi. Zato je važno uložiti napore da shvatimo kako ta dostignuća potvrditi i prepoznati ih.

Na Kosovu tokom sprovođenja lokalnih aktivnosti, učesnici su pitani kako definišu NFL i šta znaju o njemu i postojale su velike razlike između sela i gradova. Konkretno, u malom selu gde je lokalna aktivnost sprovedena u školi, oko 5 mladih ljudi od 20 čulo je taj termin, a 2 su znala šta je NFL. Jedini razlog zašto su znali je to što su bili deo međunarodnog projekta koji je sprovodio neke aktivnosti sa svojom školom. S druge strane, na Univerzitetu u Prištini na Pedagoškom odseku, većina studenata je upravo čula taj termin, a da ne znaju tačno značenje. Zasnovano na jeziku, rekli su da je to kombinacija formalnog i informalnog učenja, ali ne vodeći računa šta to znači i koje aktivnosti mogu biti uključene u NFL. Za te ljude, NFL je definisan kao obrazovni proces van učionice/škole/univerziteta, sa aktivnostima koje im mogu pomoći da rastu na lični, obrazovni i profesionalni način.

U Crnoj Gori mladi gledaju na NFL kao formu u kojoj mogu pronaći sebe i svoj posao budućnosti. Mladi na selu imaju mnogo manje mogućnosti, ali se trude da pokažu svoju nemejljivu motivaciju i daju sebi šansu. Potrebno je raditi na jačanju institucionalnog okvira, razvoju programa za mlade i pružanju više mogućnosti.

U Severnoj Makedoniji, NFL je suprotan formalnom i strukturisanom učenju, što znači da je fleksibilniji i omogućava mladim ljudima da uče kroz različite metode i da izraze svoje načine učenja na opušteniji i kreativniji način. U zaključku, NFL pomaže nama i mladima da postanemo bolja verzija sebe, međutim, imamo još mnogo toga da uradimo na polju NFL-a, moramo blisko da saradujemo sa opštinom, sa vladom, da pronađemo rešenje da se prizna zakonom.

U Srbiji su svi ispitanici čuli za način neformalnog obrazovanja i definišu ga kao suštinski deo razvoja svake mlade osobe i kao najvredniji resurs koji služi mladima. Kroz ovaj oblik učenja mladi ljudi postaju kreativni i inovativni i suštinski deo razvoja svake mlade osobe zbog različitog pristupa koji NFL koristi u rešavanju problema vezanih za metode formalnog obrazovanja.

Proizvodnja informacija sadržanih u knjigama razvija svojevrstu sposobnost, dok učenje na neformalan način daje mogućnost učenja na različite načine, koji su mladima zanimljiviji. Kroz neformalno obrazovanje mladi ljudi uče slobodu izražavanja, što znači pravo na život ili pravo na obrazovanje, ali činjenica je da mnogi mladi odrastaju ne znajući ove osnovne stvari. Osim toga, neformalno obrazovanje ima mnogo širu ulogu, uči nas da budemo tolerantni, omogućava nam upoznavanje sa kolegama iz različitih zemalja, pomaže u otklanjanju predrasuda i sukoba i ostavlja nam dragoceno znanje kao suštinsku karakteristiku. Obrazovanje je strukturirano i planirano van formalnog obrazovnog sistema,

gde nastavnici/treneri/vode vode učesnike kroz process učenja u cilju dostizanja ishoda učenja.

U Sloveniji uvek postoje dve strane, pa ih možemo podeliti u dve grupe. Prva grupa definiše NFL kao zabavan, zanimljiv, prijatan i koristan način da naučite nove stvari i upoznate nove ljude. Oni to vide kao priliku da nauče stvari koje ih zanimaju, pa ih to automatski čini relevantnijim. Druga grupa može smatrati NFL dosadnim, beskorisnim i nepotrebnim. Na sreću, prva grupa je veća i još šira, predviđanja su da će u Sloveniji NFL biti još više integrisan u svakodnevni život mladih. Glavni razlog je brz razvoji evolucija političkog, društvenog i ekonomskog prostora, što zahteva stalno uključivanje mladih. Mladibi želeli da se o NFL-u više priča u institucijama i organizacijama formalnog učenja. Izrazili su potrebu da se prilike za NFL češće iznose na videlo. Teško im je kada moraju sami da pronađu prilike. Sinergija između formalnog i neformalnog mora postati ravnomerna i jača.

U Turskoj je ova nova tehnika ušla u druge radne predmete, tako da mogu da ih prilagodimo različitim temama revidirajući aktivnosti koje smo sproveli predstavljanjem novih ideja. Pored toga, mladi su naveli da je ovo prijatan način učenja, a pošto je njihovo učešće aktivnije u procesu učenja, ono što nauče se pamti. Uključuju neformalno obrazovanje više u svoje živote. Takođe, povećati prepoznavanje kompetencija koje im donosi neformalno učenje kako bi mogli da prenesu uticaj NFL-a na njihov lični razvoj i veštine u svojem profesionalnom životu.

Metode neformalnog učenja podjednako su važne ne samo za mlade, već i za odrasle. Lični razvoj i učenje počinju u detinjstvu, ali se nastavljaju tokom života. Širenje neformalnog učenja tokom života važno je ne samo na profesionalnom planu već i za bolji kvalitet života. U tom smislu smatramo da treba povećati oblasti primene i priznavanja neformalnog obrazovanja i za to se borimo.

PREPORUKE:

Da bismo zaista imali stvarne i vredne rezultate kada govorimo o NFL-u, potrebno je da napravimo bolju komunikaciju sa državnim institucijama i da im predstavimo jasnu sliku, zbog čega je potrebno da u svakoj državi imamo poseban odeljak u kome će NFL prepoznati.

S druge strane, treba raditi na dodatnoj edukaciji mladih, objasniti im da NFL nije samo kurs ili obuka, već je NFL nešto što se dešava svaki dan. Roditelji kao glavna tačka deteta moraju biti upoznati sa svime. Situacija na Balkanu je vrlo specifična. Patrijarhalnih društava još uvek postoje i iz tog razloga je neophodno obezbediti dodatnu edukaciju roditelja.

NFL mora biti podržan i priznat na lokalnom i nacionalnom nivou. Ono mora biti dostupno svima i pokriveno od strane vlade. Mora da bude savremeno, da pokrije današnje potrebe mladih. I što je najvažnije, veštine i znanje stečeno kroz aktivnosti NFL-a moraju se uzeti u obzir kada je u pitanju validacija. Činjenica da neformalno učenje treba da podrži i doprinese zahtevima formalnog učenja dovoljno govori o njegovoj važnosti i pokazatelj je da samo formalno učenje nije dovoljno. A posebno u vreme pandemije, formalno obrazovanje se urušava pod teretom svih izazova sa kojima se nastavnici, vaspitači i mladi suočavaju u današnjoj situaciji. U tom smislu, neformalno obrazovanje se posmatra kao dugo očekivani spasitelj koji će nadoknaditi praznine i deficite formalnog obrazovanja kome je potrebna podrška, a posebno inspiracija.

Potrebno je učiniti više na promociji NFL-a, a mlade ljude treba podržati da nastave da se usavršavaju putem sredstava i metoda koji su efikasni za njih. Profesija omladinskog radnika i njen značaj moraju biti prepoznati i ovi stručnjaci moraju biti podržani od strane Vlade kako bi mogli efikasno i korisno raditi sa mladima.

Treba obezbediti budžet na lokalnom ili nacionalnom nivou za sprovođenje aktivnosti NFL-a tako da one budu dostupne svim i većem broju ljudi kako bi mogli da imaju koristi od njih. Takođe, takve aktivnosti treba dublje razmotriti kao deo školskog programa jer je njihov uticaj značajan.

Drugo, saradnja između škola i obrazovnih centara/organizacija u oblasti neformalnog učenja treba da se ojača iz više razloga. Na ovaj način bi proces neformalnog učenja bio efikasniji i angažovaniji za učenike. Pedagoški stručnjaci su obično previše iscrpljeni svojim redovnim dnevnim obavezama i forsiranje dodatnih vannastavnih aktivnosti može dovesti do smanjenja efikasnosti i motivacije učenika. Stoga je uloga obrazovnih centara/organizacija ključna za rešavanje ove ozbiljne prepreke u procesu implementacije korisnih aktivnosti neformalnog učenja.

Oblast na kojoj je potrebno najviše rada i pažnje je prepoznavanje neformalnog učenja. Evropska unija podržava akcije koje daju vidljivost i vrednost veštinama stečenim kroz neformalno ili informalno (nezavisno) učenje. Ovaj proces validacije vezan je za uvođenje sveobuhvatnog sistema, uključujući regulatorni okvir, institucije, metodologiju za verifikaciju znanja i veština, itd. Njegova svrha je da olakša pristup stručnoj obuci i tržištu rada.

Na nacionalnom nivou, u svakoj zemlji treba osnovati instituciju koja će:

- 1) uspostavi odgovarajući regulatorni okvir;
- 2) kreiranje specifične metodologije za validaciju i

1) regulisanjem ove prakse i treba da radi efikasno i korisno u prepoznavanju neformalnog učenja.

Kroz blisku saradnju sa opštinom, školama, drugim organizacijama civilnog društva i raznim zainteresovanim stranama može se poboljšati stanje u NFL i rad na afirmaciji NFL uopšte.

SALTO je razvio evropsku strategiju obuke za trenere i omladinske radnike koji rade u inostranstvu, ali nacionalni okvir u većini zemalja nije u skladu sa ovim standardima.

Neke od metoda koje su organizacije učesnice prepoznale kao važne u rešavanju ovog problema su:

Kombinovane aktivnosti treba da se realizuju korišćenjem metoda formalnog i neformalnog obrazovanja sa mladima u školama. Trebalo bi razviti integrisane nastavne planove i programe koji će se koristiti u školama koristeći metode NFO;

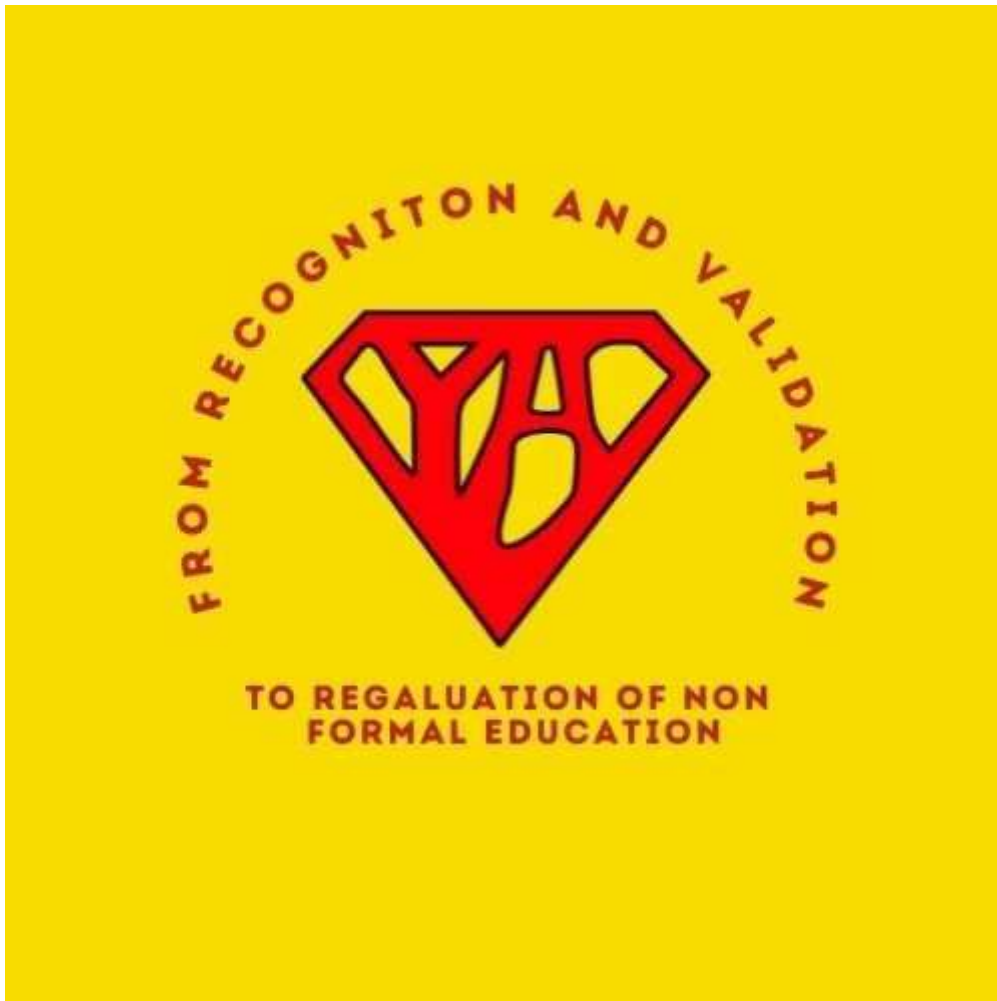
- Bolja saradnja sa institucijama;
- Bolja saradnja unutar civilnog sektora;
- Međunarodna podrška organizacijama i uticaj na nacionalne vlade i kasnije na institucije EU;
- Kursevi kroz otvoreno i obrazovanje na daljinu: kursevi koji su slični po strukturi i metodologiji licem u lice, ali koji se odvijaju putem poštanske prepiske ili putem elektronskih sredstava i društvenih mreža, i koji okupljaju instruktore i studente koji nisu zajedno u učionici;
- Sesije koje kombinuju teorijsku nastavu sa praktičnom obukom koja se pruža tokom konferencije ili kongresa;
- Zbog boljeg zapošljavanja i drugih mogućnosti za mlade ljude, NFL mora imati mnogo više strukturisanu vidljivost u smislu validacije od strane različitih zainteresovanih strana, kao što su poslovne kompanije, javne uprave i službe;
- Integrisati NFL programe zajedno sa formalnim, kreirajući mešovite nastavne planove i programe i programe učenja u određenim oblastima;
- Kodifikovati ono što se već radi kroz neformalno učenje iako se ne zove ovako i upotrebiti to kao primer;
- Kreirajte specifične NFL programe za specifične zadatke / veštine / poslove;
- Pružite primere kako NFL može da promeni živote i izgradi karijere;
- Kreiranje stalne panel diskusiju sa institucijama, preduzetnicima i drugim relevantnim zainteresovanim stranama kako bi se razgovaralo o tome kako razviti strategiju priznavanja i zabeležiti korake napred.

Važnost neformalnog obrazovanja, kakvo generalno praktikuju omladinske nevladine organizacije i drugi pružaoci usluga na nacionalnom ili lokalnom nivou, pomaže da se obezbedi holistički pristup obrazovanju i osnaživanju mladih. Neformalno obrazovanje ne samo da dopunjuje formalno obrazovanje koje pružaju škole, već može i nadoknaditi nedostatke u formalnom obrazovanju. OCD u saradnji sa vladom treba da rade zajedno na postizanju zajedničkog rešenja u vezi sa priznavanjem NFL-a.

Organizacije koje su učestvovalе u izradi publikacije:

Pratite nas: <https://www.facebook.com/YAMNFL>

With the support of the
Erasmus+ Programme
of the European Union

The European Commission's support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents, which reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.